

CZU: 343.435:343(478)(094.4) DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.12090522>

## RĂSPUNDEREA PENALĂ PENTRU CONSTRÂNGEREA DE A FACE DECLARAȚII

**Culicov Anton**

doctorand, Școala Doctorală Științe Juridice și Științe Economice  
Universitatea de Stat din Moldova  
ORCID: 0009-0004-8462-5661

*Conduct of a deeper examination of such a crime as coercion to making declarations, as specified by article 309 of the Criminal Code, as well as in making certain proposals de lege ferenda aimed to increase the efficiency of the legal framework incriminating the coercion to making declarations. The following objectives have been pointed out in order to achieve this goal: identifying the place of coercion to making declarations within the range of crimes against justice; carrying on legal analysis of the essential elements of the crime stipulated by article 309 of the Criminal Code; identifying all special subjects of the crime of coercion to making declarations, to the fullest and most precise extent; establishing the reasons for non-reflection of the crime of coercion to making declarations in the judicial practice, and making proposals for improving the bases of incrimination; delimiting the coercion to making declarations from certain associated criminal deeds; developing a model of incrimination under article 309 of the Criminal Code, aimed to improve the criminal and legal framework.*

**Keywords:** coercion, threat, unlawful deeds, special subject, declarations, guilt acknowledgement agreement, intention, delimitation, comparative study.

Ascensiunea în materia drepturilor omului, în sensul respectării acestor drepturi, a fost reflectată în Carta Națiunilor Unite, art. 55, lit. c), care statuează expres că „ în scopul de a crea condițiile de stabilitate și bunăstare necesare unor relații pașnice și prietenești între națiuni, întemeiate pe respectarea principiului egalității în drepturi a popoarelor și a dreptului lor de a dispune de ele însele, Națiunile Unite vor promova respectarea universală și efectivă a drepturilor omului și a libertăților fundamentale pentru toți, fără deosebire de rasă, sex, limbă sau religie.”<sup>1</sup> Prevederile constituționale privind drepturile și libertățile omului sunt interpretate și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte.<sup>2</sup> Convenția Europeană a Drepturilor Omului, în

---

<sup>1</sup> Carta Națiunilor Unite din 26 iunie 1945. Emitent: Organizația Națiunilor Unite. In: *Monitorul Oficial* din 26 iunie 1945.

<sup>2</sup> Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994. Publicată la 29.03.2016. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 78, art. nr. 40. Data intrării în vigoare: 27.08.1994.

art. 6 *Dreptul la un proces echitabil*, prevede că „orice persoană are dreptul la judecarea cauzei sale în mod echitabil, în mod public și în termen rezonabil, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa (...)”<sup>3</sup>, în acest articol stipulând și drepturile fundamentale ale acuzatului, iar la art. 10 *Libertatea de exprimare*, prevede că „orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare. Acest drept include libertatea de opinie și libertatea de a primi sau a comunica informații ori idei fără amestecul autorităților publice și fără a ține seama de frontiere (...)”<sup>4</sup>. Reglementările constituționale reprezintă un important mijloc de protecție a drepturilor omului, dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte (alin. (1), art. 4 Constituția RM). Este de menționat și faptul că Constituția RM, în art. 24, alin. (1) stipulează că „statul garantează fiecărui om dreptul la viață și la integritate fizică și psihică.”<sup>4</sup>

Constrângerea persoanei, prin amenințare sau prin alte acte ilegale, cu scop de a obține declarații reprezintă fenomenul care alarmează întreaga contemporaneitate. Una dintre principalele cauze este extinderea profundă care o caracterizează. Constrângerea ca fenomen caracterizează toate perioadele istorice, și constituie o modalitate ilegală de obținere a probelor într-un proces penal. Obținerea declarațiilor prin constrângere, amenințare sau prin alte acte ilegale atentează la valori sociale și relații sociale foarte importante, care țin de înfăptuirea justiției, sub aspectul neadmiterii constrângerii unor persoane participante la procesul penal să săvârșească acțiuni ce nu corespund cu voința lor, precum și la libertatea psihică/morală a persoanei. Faptul în cauză determină necesitatea elaborării și promovării unor politici penale armonizate la nivel național în scopul contracarării fenomenului infracțional extrem de nociv pentru procesul efectuării unei justiții bazate pe principiile legalității și echității.

Legiuitorul a interzis obținerea declarațiilor prin constrângere sub imperiul aplicării pedepsei penale prevăzute la art. 309 CP RM *Constrângerea de a face*

---

<sup>3</sup> *Convenția Europeană a Drepturilor Omului*, semnată la 4 noiembrie 1950 la Roma, în vigoare din 3 septembrie 1953 [cit. 10.10.2019]. Disponibil pe: [https://www.echr.coe.int/documents/convention\\_ron.pdf](https://www.echr.coe.int/documents/convention_ron.pdf)

<sup>4</sup> *Ibidem*.

<sup>4</sup> Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994. Op.cit.

declarații, ceea ce înseamnă că trebuie adoptat vectorul ”toleranță zero” față de aceste fapte infracționale, cu întreprinderea unor măsuri conjugate și energice în vederea contracarării lor, inclusiv pe cale juridico-penală.

Conceptul de răspundere penală pentru constrângerea de a face declarații în ordinea juridică a Republicii Moldova este implementat și stabilit de *Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative*, nr. 252 din 08.11.2012.<sup>5</sup> Dispoziția prevăzută la art. 309 CP RM cuprinde un ansamblu de noțiuni, însă aplicarea normei presupune interpretarea lor corectă, inclusiv în scopul delimitării infracțiunii analizate de alte fapte infracționale conexe. Faptul dat generează unele dificultăți în aplicarea corectă a cadrului normativ prevăzut la art. 309 CP RM *Constrângerea de a face declarații*.

Conform celui mai actual raport pentru activitatea Procuraturii, cel pentru anul 2019, numărul sesizărilor privind constrângerea de a face declarații în ultimii șase ani oscilează la aceleași cifre.<sup>6</sup> În anul 2014 sunt înregistrate 7 sesizări, în 2015 – 18 sesizări, în 2016 – 4, în 2017 – 12 sesizări, în 2018 – 6, iar în 2019 – 12 sesizări, deci ultima cifră s-a dublat în comparație cu cea înregistrată în anul precedent. Pe marginea acestor sesizări, în anii 2014-2017 nu a fost pornită nicio cauză penală în baza art. 309 CP RM. Ulterior s-a recurs la pornirea urmăririi penale doar într-un singur caz în anul 2018 și în 3 cazuri în 2019.<sup>8</sup> În *Anuarul Statistic al Republicii Moldova pentru anul 2019*, informații referitor la cauze penale pornite în baza art. 309 CP RM nu sunt incluse.<sup>7</sup>

În urma analizei situației date s-a ajuns la concluzia necesității desfășurării, în cadrul actualei investigații, a unui sondaj de opinii în scopul atestării unor parametri mai apropiați de cei reali ai răspândirii fenomenului infracțional al constrângerii de a face declarații, cu evidențierea cauzelor neincriminării acestuia și identificarea, drept rezultat, a unor eventuale carențe ale cadrului normativ incriminator actual, care, în ipoteza admisă a cercetării, are un impact negativ asupra eficienței practice a normei analizate. Respectiv, în perioada 06.2019 – 12.2019 a fost desfășurat un sondaj de opinii, cuprinzând răspunsurile a 200 de persoane participante la un proces penal, rezultatele căruia sunt analizate pe parcursul investigației, cu formularea concluziilor și a

---

<sup>5</sup> *Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative*, nr. 252 din 08.11.2012. In: *Monitorul Oficial*, nr. 263269 din 21.12.2012, art. 855.

<sup>6</sup> *Raport privind activitatea Procuraturii pentru anul 2019* [citat 02.02.2020]. Disponibil pe: <http://www.procuratura.md/file/Raport%20public%20Procuratura%202019%20.pdf>

<sup>8</sup> *Ibidem*.

<sup>7</sup> *Anuarul Statistic al Republicii Moldova pentru anul 2019* [citat 02.02.2020]. Disponibil pe: [https://statistica.gov.md/public/files/publicatii\\_electronice/Anuar\\_Statistic/2019/Anuarul\\_statistici\\_2019.pdf](https://statistica.gov.md/public/files/publicatii_electronice/Anuar_Statistic/2019/Anuarul_statistici_2019.pdf)

unor recomandări de rigoare.

Totodată, gradul de elaborare a unei concepții științifice în ceea ce privește incriminarea și răspunderea penală pentru constrângerea de a face declarații nu poate fi perceput ca desăvârșit în ipoteza în care dispoziția normei prevăzute la art. 309 CP RM nu a fost încă elucidat în toată complexitatea abordării teoretico-normative necesare.

Nici Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova „*Cu privire la practica aplicării legislației pentru asigurarea dreptului la apărare al bănuțitului, învinuitului, inculpatului și condamnatului în procedură penală*”<sup>8</sup>, nr. 11 din 24.12.2010, nu conține explicații referitoare la interpretarea unor noțiuni utilizate la formularea dispoziției normei ce incriminează fapta de constrângere de a face declarații.

Cele invocate au determinat necesitatea și oportunitatea științifico-practică a întreprinderii studiului dat, ce se impune ca actualitate și importanța.

La nivel internațional, tendința ce exprimă lupta împotriva actelor de constrângere în cadrul procesului penal este dedusă implicit din analiza următoarelor instrumente juridice internaționale și regionale: „*Convenția Europeană a Drepturilor Omului*, semnată pe data de 4 noiembrie 1950 la Roma”<sup>9</sup> și „*Convenția împotriva torturii și altor pedepse și tratamente cu cruzime, inumane sau degradante*, adoptată la New York la 10 decembrie 1984.”<sup>10</sup> Convenția Europeană a Drepturilor Omului este instrumentul principal care prevede acele reglementări fundamentale care generează interzicerea absolută a constrângerii în cadrul unui proces penal, precum este art. 6 „*Dreptul la un proces echitabil*” și art. 10 „*Libertatea de exprimare*”. Convenția împotriva torturii și altor pedepse și tratamente cu cruzime, inumane sau degradante prevede reglementări ce țin de infrațiunea de tortură, tratament inuman sau degradant și care contribuie la clarificarea sintagmei prevăzute în norma penală analizată „dacă aceasta nu constituie tortură, tratament inuman sau degradant”, care are importanță în procesul de calificare și delimitare a acestor

---

<sup>8</sup> Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova *Cu privire la practica aplicării legislației pentru asigurarea dreptului la apărare al bănuțitului, învinuitului, inculpatului și condamnatului în procedură penală*, nr. 11 din 24.12.2010 [citată 10.05.2019]. Disponibil pe: [http://jurisprudenta.csj.md/search\\_hot\\_expl.php?id=347](http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=347).

<sup>9</sup> *Convenția Europeană a Drepturilor Omului*, semnată la 4 noiembrie 1950 la Roma, în vigoare din 3 septembrie 1953 [citată 10.10.2019]. Disponibil pe: [https://www.echr.coe.int/documents/convention\\_ron.pdf](https://www.echr.coe.int/documents/convention_ron.pdf).

<sup>10</sup> *Convenția împotriva torturii și altor pedepse și tratamente cu cruzime, inumane sau degradante*, adoptată la New York la 10 decembrie 1984 [citată 12.06.2019]. Disponibil pe: [http://www.cdep.ro/pls/legis/legis\\_pck.htp\\_act\\_text?id=32204](http://www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.htp_act_text?id=32204).

două infracțiuni conexe.

Menționez propunerile și concluziile formulate prezintă importanță științifică și pentru alte domenii precum: procedura penală, criminalistica, criminologia, teoria generală a dreptului, sociologia ș.a.

Rezultatele studiului pot fi utilizate în procesul calificării infracțiunilor, delimitării infracțiunii de constrângere de a face declarații de infracțiunile conexe. Astfel, cercetarea științifică a fost efectuată din perspectivă teoretico-normativă, practică și comparativă.

Scopul cercetării constă în investigarea complexă a infracțiunii de constrângere de a face declarații, prevăzute la art. 309 CP RM, sub aspect teoretico-normativ, cu evaluarea eficienței practice a reglementării legislative a acesteia și cu formularea unor propuneri de *lege ferenda*, orientate spre perfecționarea cadrului legal de incriminare a infracțiunii date.

Întru realizarea scopului propus, s-au câteva obiective, precum:

- analiza complexă teoretico-normativă a elementelor componenței de infracțiune prevăzute la art. 309 CP RM;
- identificarea curenților de reglementare normativă ce influențează negativ asupra eficienței aplicării normei studiate;
- stabilirea criteriilor delimitării infracțiunii analizate de unele fapte infracționale conexe;
- realizarea unui studiu comparativ al legislației penale în materie de reglementare a infracțiunii de constrângere de a face declarații;
- formularea unor propuneri de perfecționare a cadrului normativ incriminator al art. 309 CP RM.

Este de menționat că, rezultatul analizei temei abordate au următoarele obiective :

- infracțiunea de constrângere de a face declarații prevăzută la art.309 CP RM prezintă un substanțial potențial de eficientizare a cadrului normativ existent de reglementare a acesteia;
- aplicarea restrânsă a normei analizate în practica judiciară este condiționată inclusiv de unele curențe admise în formularea prevederilor legale ce stipulează răspunderea pentru infracțiunea de constrângere de a face declarații;
- forma actuală a normei penale nu acoperă în totalitate modalitățile posibile de săvârșire a infracțiunii de constrângere de a face declarații;
- cercul subiecților constrângerii de a face declarații este mai larg și norma penală necesită a fi modificată la acest capitol, cu prevederea cazului în care infracțiunea de constrângere este săvârșită prin intermediari;

- victime ale infrațiunii de constrângere de a face declarații, pe lângă participanții la proces prevăzuți expres în norma penală incriminatoare, mai pot fi și rudele acestora, deci la acest capitol norma necesită o completare; optăm pentru introducerea în conținutul normei de la art. 309 CP RM, versiunea finală a căreia va fi prezentată ulterior cu titlu de lege ferenda, în contextul corespunzător al lucrării, a sintagmei „... a rudelor sau a persoanelor apropiate acestora...”.

Sinteza metodologiei de cercetare și justificarea metodelor de cercetare alese. Metodele aplicate la realizarea scopului propus și a obiectivelor înaintate sunt: metoda logică, metoda istorică, metoda sistemică, metoda inducției și deducției, metoda sociologică ș.a. A fost utilizată pe larg metoda comparativă, prin intermediul căreia a fost analizat conținutul normelor penale din cadrul incriminator al țărilor străine, precum: Federația Rusă, Belarus, Kazahstan, Tadjikistan, Turkmenistan, Ungaria, România, Germania, Franța, Belgia, Polonia, Austria, Spania, Italia.

În studiul efectuat au fost analizate și exemple din practica judiciară a CtEDO în materia infrațiunilor de constrângere de a face declarații.

Descrierea situației în domeniul de cercetare. Doctrina penală națională conține un număr relativ redus de publicații științifice care analizează aspectul juridico-penal al infrațiunii prevăzute la art. 309 CP RM. În rândul celor mai relevante se înscriu lucrările elaborate de următorii autori consacrați: Gh. Ulianoschi, I. Curmei, S. Brînza, V. Cușnir, I. Macari, V. Stati, A. Barbăneagră, Al. Borodac (Republica Moldova); E.A. Авдеева, Э.Ф. Байсалуева, И.Ю. Бунева, А.В. Галахова, А.С. Горелик, Л.В. Лобанова, А.А. Калашникова, Ю.И. Кулешов, В.П. Малков, Н.А. Попов (Federația Rusă); М.И. Мельниченко (Ucraina); G. Durandin, Yves Mayaud (Franța); M. Oprea, B. Bîrzu, I. Bandol, Al. Boroî, C. Bulai, R. Răducanu, Gh. Diaconescu (România), care au și fost luate în cercetare de către autor.

Conceptiile savante respective au fost analizate pe parcursul prezentului studiu, apelul la ele a contribuit la elaborarea unei cercetări complexe, axate pe analiza juridico-penală a infrațiunii de constrângere de a face declarații, precum și la realizarea prezentului studiu în baza unor principii metodologice indicate și cu aplicarea metodelor științifice adecvate de cercetare a subiectului propus.

Noutatea științifică a rezultatelor obținute rezidă în identificarea unor probleme teoretico-practice care țin de reglementarea normativă a infrațiunii analizate, precum și de aplicarea cadrului normativ existent, cu formularea unor soluții de perspectivă.

Noutatea științifică a lucrării elaborate constă și în: 1) statuarea detaliată a particularităților definitorii ale obiectului juridic, ale obiectului material (în

anumite cazuri), precum și ale victimei infrațiunii analizate; 2) cercetarea detaliată a laturii obiective a componenței infrațiunii de constrângere de a face declarații, cu elucidarea conținutului noțiunii de „alte acțiuni ilegale” utilizate în formularea normei de la art. 309 CP RM; 3) argumentarea completă a conținutului modalităților normative de exprimare a faptei prejudiciabile; 4) elucidarea criteriilor estimării corecte a gradului violenței aplicate în cadrul săvârșirii infrațiunii de constrângere de a face declarații; 6) identificarea argumentată a similitudinilor și a criteriilor delimitării infrațiunii de constrângere de a face declarații de alte fapte penale conexe; 7) analiza sub aspect comparativ a legislației penale pe plan internațional referitoare la infrațiunea de constrângere de a face declarații, 8) probarea, în urma sondajului sociologic întreprins, a răspândirii fenomenului infracțional al constrângerii de a face declarații, cu evidențierea cauzelor neincriminării acestuia și luarea în calcul a rezultatelor acestuia la motivarea și formularea propunerilor *de lege ferenda*.

Rezultatele științifice principale înaintate spre susținere: argumentarea necesității includerii în calitate de victimă a infrațiunii de constrângere de a face declarații a rudelor și a persoanelor apropiate; motivarea importanței stabilirii „pragului minim de gravitate” în legătură cu săvârșirea infrațiunii analizate cu aplicarea violenței; determinarea particularităților subiectului infrațiunii de constrângere de a face declarații; argumentarea concluziei potrivit căreia în cazul participației complexe, în calitate de autor, organizator, instigator sau complice poate fi orice persoană; stabilirea criteriilor de demarcație între infrațiunea de constrângere de a face declarații și unele infracțiuni conexe; prezentarea unui studiu comparativ al cadrului juridico-penal din alte state cu privire la fapta infracțională examinată; interpretarea rezultatelor sondajului sociologic realizat.

În scopul îmbunătățirii legislației în materia infrațiunii prevăzute la art.309 CP RM, au fost argumentate și formulate trei propuneri de modificare a cadrului incriminator al infrațiunii de constrângere de a face declarații:

1) Completarea normei de la art. 309 CP RM după cuvintele „interpretului de a face o traducere sau interpretare incorectă” cu sintagma „... a rudelor sau a persoanelor apropiate acestora”;

2) Completarea textului legal al art. 309 CP RM, lărgind cercul de persoane recunoscute ca subiecți activi ai constrângerii de a face declarații, incluzând după cuvintele „... de către judecător” sintagma „... sau orice persoană fizică ce acționează cu acordul expres sau tacit al acestora”;

3) Se propune modificarea normei de la art. 309 CP RM cu schimbarea titlului articolului, prin comasarea acesteia cu norma formulată la art. 314 CP

RM *Determinarea la depunerea de declarații mincinoase, la formularea de concluzii false sau la efectuarea de traduceri incorecte* într-o singură normă care să încrimineze acțiunile ilegale de influențare a declarațiilor, fie ultimele adevărate sau nu. Norma modificată va include elementele ambelor componente de infrațiune, iar în calitate de circumstanță agravantă va fi prevăzută circumstanța agravantă prevăzută actualmente la art. 314 CP RM: săvârșirea acțiunilor de către un grup criminal organizat sau de o organizație criminală.

Astfel, pentru art. 309 CP RM se propune următorul titlu: *Influențarea declarațiilor, concluziilor, traducerilor sau interpretărilor în procesul penal*, conținutul dispozitiv al acestuia urmând să fie formulat după cum urmează: „(1) Influențarea declarațiilor, concluziilor, traducerilor sau interpretărilor în cadrul unui proces penal, prin constrângere, promisiune sau oferire de bunuri și alte avantaje patrimoniale ori nepatrimoniale, sau prin altă faptă ilegală cu efect vădit intimidant, săvârșită asupra participanților la proces, asupra unei rude sau persoane apropiate să depună declarații, să formuleze concluzii, interpretări, traduceri, fie ele adevărate sau false, încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției, precum și la eschivarea de la depunerea declarațiilor, de la formularea concluziilor, efectuarea interpretărilor sau traducerilor, în cadrul procesului civil, procesului penal, procesului contravențional sau în instanța de judecată națională sau internațională.

(2) Acțiunile prevăzute la alin. (1):

a) săvârșite de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală.”

Art. 314 CP RM „ *Determinarea la depunerea de declarații mincinoase, la formularea de concluzii false sau la efectuarea de traduceri incorecte*” se va exclude.

Problema științifică importantă de cercetare constă în aprofundarea conceptuală și în perfecționarea cadrului teoretico-normativ existent referitor la infrațiunea de constrângere de a face declarații în urma unei analize complexe a elementelor constitutive ale componenței de infrațiune analizate, cu identificarea unor imperfecțiuni de care suferă cadrul actual de incriminare și cu elaborarea unui șir de concluzii și propuneri, inclusiv *de lege ferenda*, menite să îmbunătățească textul incriminator existent în vederea sporirii eficienței tragerii la răspundere penală pentru constrângerea de a face declarații.

Importanța teoretică și valoarea aplicativă a lucrării. Actualul studiu prezintă importanță teoretică în calitate de suport științific în problema cercetată pentru reprezentanții cercurilor savante din țară și de peste hotare, pentru studenții facultăților de drept de toate nivelurile, precum și pentru

practicieni. El poate servi drept fundament teoretic pentru corpul legiuitor din R. Moldova în procesul elaborării unor proiecte de legi de modificare și completare a cadrului normativ existent în domeniul cercetat.

*Din punct de vedere teoretic*, prezenta teză este prima investigație complexă de acest gen a temei abordate, întreprinsă în știința națională de drept penal, ea constituie o lucrare în care sunt cercetate temeinic toate aspectele caracteristicii juridico-penale a infracțiunii de constrângere de a face declarații, inclusiv prin apel la practica CtEDO și cu desfășurarea unui studiu comparativ al reglementării infracțiunii analizate în legislația altor state. Cercetarea dată poate servi drept suport științifico-metodologic semnificativ pentru doctrina de specialitate și aduce o contribuție esențială la dezvoltarea științei dreptului penal.

*Din punct de vedere practic*, investigația reprezintă un suport științific important pentru practicienii din instituțiile de ocrotire a ordinii de drept, din sistemul judecătoresc, din cel al avocaturii, în conținutul ei fiind abordate mai multe probleme de calificare, cu formularea unor soluții corecte pentru anumite situații problematice.

Valoarea aplicativă a lucrării rezidă și în formularea propunerilor *de lege ferenda*, orientate spre perfecționarea dispoziției normei formulate la art. 309 CP RM, în scopul eficientizării potențialului aplicativ al acesteia.

Rezultatele cercetării pot fi utile în procesul de instruire a studenților și a masteranzilor facultăților de drept ale instituțiilor universitare, precum și ale altor instituții de învățământ ce pregătesc specialiști în domeniul dreptului.

În urma investigației întreprinse au fost obținute următoarele rezultate:

Studiul exegezilor doctrinarilor autohtoni relevă un șir de probleme științifice care țin de semnele obiective și cele subiective ale componenței infracțiunii de constrângere de a face declarații.

1. În urma cercetării doctrinei din alte state referitoare la tema cercetării, au fost identificate unele abordări specifice ale unor probleme de ordin teoretic, cum ar fi invocarea șantajului ca formă de amenințare la care se recurge în procesul săvârșirii infracțiunii analizate, a corupției ca modalitate de săvârșire a infracțiunii date ș.a.

2. Analiza teoretico-normativă a elementelor componenței infracțiunii de constrângere de a face declarații.

3. Delimitarea infracțiunii prevăzute la art. 309 CP RM de unele fapte conexe expuse în capitolul XIV din Partea specială a Codului penal, precum și de alte fapte penale înglobate în alte capitole din Partea specială a CP.

4. Realizarea studiului comparativ al legislației penale din alte state în materia ce vizează infracțiunea de constrângere de a face declarații.

5. Identificarea curenților legislative ce au impact negativ asupra eficienței practice a normei de incriminare a infracțiunii prevăzute la art. 309 CP RM.

6. Argumentarea și formularea propunerilor de *lege ferenda* orientate spre perfecționarea cadrului incriminator prevăzut la art. 309 CP RM.

7. Analiza, în contextul abordării diverselor obiective ale cercetării, a rezultatelor sondajului sociologic realizat în cadrul investigației.

În contextual analizei asupra cercetării efectuate, formulăm următoarele concluzii generale:

1) Concepția științifică națională, precum și cea internațională referitoare la răspunderea penală pentru constrângerea de a face declarații poate fi recunoscută ca fiind suficient elaborată. Sunt relevante lucrările doctinarilor: S. Brînză, V. Stati, Gh. Ulianovschi, I. Macari, A. Barbăneagră, A. Borodac, M. Poalelungi, Ig. Dolea, T. Vîzdoagă, Gh. Pavliuc (Republica Moldova); Л.В. Лобанова, А.С. Горелик, Ю.И. Бунева, А.А. Жижиленко, М.Н. Голоднюк, Ю.А. Мерзлова, А.И. Чучаев (Federația Rusă); М.И. Мельниченко (Ucraina), О. Loghin, Т. Toader, Gh. Nistoreanu, Al. Boroi, V. Dobrinoiu, N. Conea, M. Oprea, B. Bîrzu (România); Y. Mayaud, G. Durandin (Franța); Franz von Liszt (Germania).

2) Obiectul juridic special al infracțiunii prevăzute la art. 309 CP RM are un caracter multiplu, fiind alcătuit din *obiectul juridic principal* și *obiectul juridic secundar*.

3) Ocazional, prin comiterea constrângerii de a face declarații se poate aduce atingere corpului persoanei, în acest caz infracțiunea va avea și *obiect material*.

4) Victima infracțiunii prevăzute la art. 309 CP RM este una dintre persoanele: bănuț, învinuit, victimă (în sens procesual), partea vătămă, martor, partea civilă, partea civilmente responsabilă, expert, traducător, interpret.

5) Rudele sau persoanele apropiate de asemenea pot fi victime ale infracțiunii de constrângere de a face declarații. Optăm pentru introducerea în conținutul normei de la art. 309 CP RM, versiunea finală a căreia este prezentată cu titlu de *lege ferenda*, a sintagmei „... a rudelor sau a persoanelor apropiate acestora...”.

6) Interesele justiției în cazul săvârșirii infracțiunii de constrângere sunt determinate de conținutul sarcinilor pe care ea trebuie să le realizeze și care

coincid cu obiectivele procedurilor penale și condițiile pentru punerea lor în aplicare.

7) Latura obiectivă a infracțiunii de constrângere de a face declarații, prevăzută la art. 309 CP RM, constă în fapta prejudiciabilă, exprimată în acțiunea fie de constrângere a persoanei, prin amenințare sau prin alte acte ilegale, de a face declarații, de a încheia acord de recunoaștere a vinovăției, fie de constrângere, în același mod, a expertului de a trage concluzia sau a traducătorului, sau a interpretului de a face o traducere ori o interpretare incorectă; urmările prejudiciabile lipsesc, întrucât infracțiunea analizată este una formală.

8) Referitor la semnele facultative ale laturii obiective a infracțiunii de constrângere de a face declarații, prezintă interes doar timpul. Este necesar ca acțiunile de constrângere să aibă loc într-un proces penal.

9) În legătură cu săvârșirea infracțiunii de constrângere de a face declarații cu aplicarea violenței, este necesar să fie stabilită prezența „pragului minim de gravitate”.

10) Coruperea nu face parte din grupa de fapte întrunite sub genericul „alte acțiuni ilegale”, aceasta fiind o faptă ilegală, însă la art. 309 CP RM nu se are în vedere doar existența acțiunilor ilegale dar și, utilizarea acestora în calitate de mijloc de săvârșire a infracțiunii de constrângere de a face declarații.

11) Pe lângă atingerea pragului de vârstă prevăzut de lege pentru a fi tras la răspundere penală conform art. 309 CP RM, subiectul infracțiunii de constrângere de a face declarații pe lângă maturitatea intelectuală și volitivă trebuie să mai dețină și maturitate ocupațională adică profesională. Actul de conduită a subiectului fiind caracterizat și în același timp determinat de doi factori ai vieții psihice a persoanei: *factorul intelectual* adică conștiința și *factorul volitiv* adică voința. Prezența acestor factori și modul lor de interacționare în cadrul săvârșirii actului de conduită socialmente periculos sunt determinante pentru dovedirea vinovăției.

12) Pentru existența participației *simple*, adică a coautoratului, în cazul infracțiunii de constrângere de a face declarații este necesar ca făptuitorii să dispună de calitatea specială cerută autorului, adică în caz de coautorat este necesară prezența a subiecților speciali. În cazul participației *complexe*, organizator, instigator sau complice poate fi orice persoană, regula principală fiind ca autorul să întrunească calitățile subiectului special.

13) Latura subiectivă a componenței infracțiunii de constrângere de a face declarații se caracterizează prin *intenție directă*, concluzia rezultând expres din prevederile art. 309 CP RM.

14) Formele scopului special al infrațiunii de constrângere de a face declarații se numără: scopul de a o face pe victimă să depună declarații (în prezența modalității normative de constrângere a persoanei, prin amenințare sau prin alte acte ilegale, de a face declarații); scopul de a o face pe victimă să formuleze concluzia (în prezența modalității normative de constrângere a expertului, prin amenințare sau prin alte acte ilegale, de a face concluzia); scopul de a o face pe victimă să efectueze o traducere sau o interpretare incorectă (în cazul modalității de constrângere a traducătorului ori a interpretului, prin amenințare sau prin alte acte ilegale, de a face o traducere sau o interpretare incorectă).

15) S-a demonstrat că pentru incriminarea conform art. 309 CP RM nu contează ce tip de declarații își dorește să obțină subiectul infrațiunii prin constrângere – adevărate sau false, important este ca acest lucru să se facă prin încălcarea legii.

16) În dispoziția art. 309 CP RM sunt stipulate expres metodele folosite de către subiectul infrațiunii întru atingerea scopului propus: „amenințări sau alte acte ilegale”.

17) Infrațiunea de constrângere de a face declarații are unele similitudini și urmează a fi delimitată, în primul rând, de tortură, tratamentul inuman sau degradant (art. 166<sup>1</sup> CP RM), de cea de determinare la depunerea declarațiilor mincinoase, la formularea concluziilor false sau la efectuarea traducerilor incorecte (art. 314 CP RM), precum și de declarația mincinoasă, concluzia falsă sau traducerea incorectă (art. 312 CP RM).

18) Linia de demarcație principală între infrațiunea de constrângere de a face declarații și cea de tortură, tratament inuman sau degradant este trasată de faptul că, la săvârșirea celei dintâi, acțiunile ilegale îndreptate asupra integrității psihice a persoanei se înfăptuiesc de către subiectul special și aceste acțiuni nu trebuie să adopte forma torturii, tratamentului inuman sau degradant.

19) Subiectul torturii, spre deosebire de cel al infrațiunii de constrângere de a face declarații, pe lângă un funcționar de stat sau altă persoană care acționează cu titlu oficial, poate fi, de asemenea, o persoană privată care acționează la inițiativa sau cu consimțământul expres sau tacit al acesteia.

20) Principala deosebire dintre infrațiunea de constrângere de a face declarații și infrațiunea de declarații mincinoase, concluzia falsă sau traducerea incorectă este termenul de „constrângere” stipulat în norma penală prevăzută la art. 309 CP RM. Acesta are sensul de influențare asupra victimei, încât aceasta să fie lipsită de posibilitatea de a-și dirija acțiunile, iar în prezența

posibilității de a dirija acțiunile de către martor sau de către partea vătămată, specialist sau expert, traducător sau interpret, fapta întrunește elementele infrațiunii prevăzută la art. 312 CP RM.

21) La calificarea faptei în baza art. 309 CP RM, nu are relevanță dacă persoana este constrânsă să facă declarații false sau adevărate, de asemenea nu contează dacă expertul este constrâns să facă o concluzie falsă sau adevărată. Aceasta este deosebirea principală dintre infrațiunea specificată la art. 309 CP RM și cea prevăzută la art. 314 CP RM.

22) Cercul persoanelor care pot fi victime ale infrațiunii de constrângere de a face declarații este mult mai larg în raport cu cel al persoanelor infrațiunii de determinare la depunerea de declarații mincinoase, la formularea de concluzii false sau la efectuarea de traduceri incorecte.

23) În legătură cu subiectul infrațiunii, o deosebire dintre aceste infrațiuni este că în cazul celei de determinare la depunerea de declarații mincinoase, la formularea de concluzii false sau la efectuarea de traduceri incorecte nu este necesar ca subiectul să aibă o calitate specială.

Problema științifică actuală soluționată în cercetare constă în aprofundarea conceptuală și perfecționarea cadrului teoretico-normativ existent referitor la infrațiunea de constrângere de a face declarații, în urma unei analize complexe a elementelor constitutive ale componenței de infrațiune analizate, cu identificarea unor imperfecțiuni de care suferă cadrul actual de incriminare și cu formularea unui șir de concluzii, recomandări și propuneri, inclusiv de lege ferenda, care să îmbunătățească textul normei penale actuale în vederea sporirii eficienței tragerii la răspundere penală pentru constrângerea de a face declarații.

În scopul eficientizării aplicării normei prevăzute la art. 309 CP RM, cu titlu *de lege ferenda* a fost argumentată și formulată următoarea propunere: modificarea completă a normei art. 309 CP RM, având ca exemplu norma română, astfel încât normele prevăzute la art. 314 CP RM și la art. 309 CP RM să fie comasate într-o singură normă care să încrimineze acțiunile ilegale de influențare a declarațiilor, fie acestea adevărate sau nu. Astfel, în urma comasării, pentru art. 309 CP RM se propune următorul titlu: „Influențarea declarațiilor, concluziilor, traducerilor sau interpretărilor în procesul penal”, conținutul dispozitiv al acestuia urmând să fie formulat după cum urmează: „(1) Influențarea declarațiilor, concluziilor, traducerilor sau interpretărilor în cadrul unui proces penal, prin constrângere, promisiune sau oferire de bunuri, precum și de alte avantaje patrimoniale sau nepatrimoniale ori prin altă faptă ilegală cu efect vădit intimidant, săvârșită asupra participanților la proces,

asupra unei rude sau persoane apropiate să depună declarații, să formuleze concluzii, interpretări, traduceri, fie ele adevărate sau false, încheierea acordului de recunoaștere a vinovăției, precum și la eschivarea de la depunerea declarațiilor, de la formularea concluziilor, efectuarea interpretărilor sau a traducerilor, în cadrul procesului civil, procesului penal, procesului contravențional sau în instanța de judecată națională sau internațională.

(2) Acțiunile prevăzute la alin. (1):

a) săvârșite de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală.”

Art. 314 CP RM *Determinarea la depunerea de declarații mincinoase, la formularea de concluzii false sau la efectuarea de traduceri incorecte se va exclude.*

Avantajele recomandărilor formulate vor consta în:

a) Determinarea exactă a conținutului dispoziției formulate la art. 309 CP RM *Constrângerea de a face declarații și înlăturarea dificultăților de interpretare a normei stipulate la articolul în cauză.*

b) Eficientizarea punerii în practică a prevederilor art. 309 CP RM în urma implementării propunerii formulate cu titlu *de lege ferenda*.

c) Reducerea semnificativă a problemelor de calificare ce apar în practică în legătură cu delimitarea infrațiunilor prevăzute la art. 309 CP RM *Constrângerea de a face declarații* și la art. 314 CP RM *Determinarea la depunerea de declarații mincinoase, la formularea de concluzii false sau la efectuarea de traduceri incorecte*, întrucât norma nouă ar acționa ca un întreg ce va reglementa exhaustiv fapta infracțională incriminată.

d) Ajustarea dispozițiilor legale ale art. 309 CP RM *Constrângerea de a face declarații* la spiritul deciziilor CtEDO în materia dată și aducerea lor în concordanță cu prevederile similare din legea penală a unor state ale UE în urma preluării exemplului de reglementare a infracțiunii similare în Codul penal al României.

### Referințe:

1. ANTONIU, G. et al. Explicațiile Noului Cod Penal. Vol. IV, art. 257-366. București: Universul Juridic, 2016. ISBN: 978-606-673-341-0.
2. Anuarul Statistic al Republicii Moldova pentru anul 2019 [citată la 02.02.2020]. Disponibil: [https://statistica.gov.md/public/files/publicatii\\_electronice/Anuar\\_Statistic/2019/Anuarul\\_statistic\\_2019.pdf](https://statistica.gov.md/public/files/publicatii_electronice/Anuar_Statistic/2019/Anuarul_statistic_2019.pdf)
3. AVORNIC, GH. Tratat de teoria generală a statului și dreptului. Vol. I. Chișinău, 2009. ISBN: 9975-70-370.
4. BANDOL, I.D. Infrațiunea de influențare a declarațiilor (art. 272 NCP). 2014

- [citat 08.08.2019]. Disponibil pe: <https://www.juridice.ro/306877/infracțiunea-de-influentare-adeclaratiilor-art-272-ncp.html>
5. BARBĂNEAGRĂ, A. et al. Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu (adnotat cu jurisprudența CEDO și a instanțelor naționale). Chișinău: Sarmis, 2009. ISBN: 978-9975-105-20-0.
  6. BASARAB, M. et al. Codul penal comentat, Partea specială. Vol. II. București: Hamangiu, 2008. ISBN: 978-973-1836-67-6.
  7. BEJAN, O. Studiu empiric privind aplicarea metodelor empirice și teoretice în cercetarea științifică. Centrul de Prevenire și Asistență Criminologică. Chișinău: Ericon, 2012. ISBN: 978-9975-4360-2-1.
  8. BÂRSAN, C. Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Comentariu pe articole. Vol. I. Drepturi și libertăți. București: All Beck, 2005.
  9. BÎRZU, B. Influențarea declarațiilor în drept penal roman- conținutul constitutiv. In: Acta Universitatis George Bacovia, Juridica - Volume 7, Issue 1/2018, [citat:06.08.2019], disponibil: <http://juridica.ugb.ro/>
  10. BOLOCAN-HOLBAN, A., Apărarea victimelor torturii, relexor tratamentelor sau ale tratamentului degradant: Îndrumar pentru avocați. Chișinău: Tipografia Sirius, 2013.
  11. BORODAC, A., Manual de Drept Penal, Partea Specială, Chișinău 2004, ISBN: 9975-9788-7-8.
  12. BOROI, A., Drept penal. Partea specială. Ediția 2. București: C. H. BECK. 2008. ISBN: 978-606-18-0939-4.
  13. BOTNARU, S., MIHALAȘ, I. Vârsta – condiție a răspunderii penale. Aspecte comparative cu legislația altor state. In: Studia Universitatis Moldaviae, 2018, nr. 3(113).
  14. BOTNARU, S., ȘAPORDA, E. Starea de hipnoză în dreptul substanțial al Republicii Moldova. [citat 02.02.2019]. Disponibil: <https://juridicemoldova.md/9652/starea-dehipnoza-in-dreptul-penal-substantial-al-republicii-moldova.html>.
  15. BOTNARU, S., ȘAVGA, A., GROSU, V., GRAMA, M. Drept Penal, Partea generală. Vol. I, 2005, ISBN 9975-79-318.
  16. BRÎNZA, S. Rolul scopului în procesul de stabilire a gradului prejudiciabil al faptei. In: Studia Universitatis, 2007, nr. 3, p. 94-98.
  17. BRÎNZA, S., STATI, V. Drept Penal Partea Specială. Vol. II. 2011.
  18. BRÎNZĂ, S., STATI, V. Tratat de drept penal, Partea Specială. Volumul II. Chișinău, 2015. ISBN978-9975-53-470-3. 168
  19. BRÎNZĂ, S. et al. Drept penal. Vol. II. Chișinău, 2005. ISBN: 9975-79-324-X.
  20. BULAI, C. Manual de drept penal, Partea Generală. București: ALL, 1997.

21. Carta Națiunilor Unite din 26 iunie 1945 emitent: Organizația Națiunilor Unite. In: Monitorul Oficial din 26 iunie 1945.
22. CHARRIER, J.-L., CHIRIAC, A., Codul Convenției Europene a Drepturilor Omului. Chișinău: Balacron, 2008.
23. CIOBANU, V.M. Tratat teoretic și practic de procedură civilă. Vol. I, București: Ed. Național, 1996.
24. Codul de procedură penală al Georgiei, [citat 29.07.2019]. Disponibil: [https://www.legislationline.org/download/id/8252/file/Georgia\\_CPC\\_2009\\_am2019ru.pdf](https://www.legislationline.org/download/id/8252/file/Georgia_CPC_2009_am2019ru.pdf)
25. Codul de procedură penală model al CSI, [citat 29.07.2019]. Disponibil: <https://www.icrc.org/ru/doc/resources/documents/misc/ihl-nat-3.htm>
26. Cod de procedură penală al Republicii Federale Germania, publicat la 07.04.1987, [citat 12.09.2019]. Disponibil: [www.gesetze-im-internet.de/englisch\\_ch\\_stpo/englisch\\_stpo.html](http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_ch_stpo/englisch_stpo.html)
27. Codul de procedură penală al Republicii Moldova, Publicat: 05.11.2013. In Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699. Data intrării în vigoare: 12.06.2003.
28. Codul penal, adoptat de Parlamentul Republicii Moldova la 18.04.2002. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr.128-129. Republicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr.72-74.
29. Codul penal al Austriei, [citat 29.07.2019]. Disponibil: <http://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Austria-RO.html>
30. Cod penal al Federației Ruse, [citat 29.07.2020]. Disponibil: <http://www.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc&base=LAW&n=348682&fld=134&dst=1000000001,0&rnd=0.642362556524851#019491172717576633>

